

TARİHSEL BOYUTUYLA TÜRKÇE- ÇİNCE DEYİM VE ATASÖZLERİNDE HEDİYELEŞMENİN KÜLTÜRLERARASI İLİŞKİSİ*

Dursun KÖSE**

Öz

Sosyal etkileşimin ve bireyler arası iletişimin vazgeçilmez unsurlarından biri olan hediyeleşme geleneği, tarihsel yolculuğunda farklı şekillere bürünmüş olmakla birlikte, özü itibarıyla hiçbir zaman önemini yitirmemiştir. Karşılıklık, yardımlaşma, anlayış ve çıkar gibi çeşitli kavramlarla olan ilişkisi, hediye verme ve hediye almanın toplumlara göre değişen dinamik bir yapıya sahip olduğunu da göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında hediyeleşme geleneği, Türk ve Çin kültürlerinde de gerek tarihsel süreçte gerek günümüzde önemini ve değerini koruyan bir olgudur. Bu çalışmada, Türk ve Çin kültürleri arasında çok eski zamanlara dayanan hediyeleşme geleneğinin her iki dildeki deyim ve atasözlerine ne şekilde yansıdığı araştırılmıştır. Bu çalışmada, Türkçe ve Çince hediyeleşme geleneğine atfedilen temel kavramlardan hareketle hediyeleşmenin ana hatlarıyla tarihsel çerçevesi çizilmiş ve bu kavramların her iki dile ait deyim ve atasözlerinde ne şekilde yer bulduğu incelenmiştir. Türkçede, hediyeleşme ile ilgili kullanılan kırk adet deyim ve atasözü tespit edilmiş, bu deyim ve atasözleri anlamları yönünden gruplara ayrılmış ve Çince karşılıklarının olup olmadığı araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Türkçe, Çince, Hediye Kültürü, Deyim, Atasözü

CROSS-CULTURAL RELATION OF GIFT GIVING IN TURKISH-CHINESE PROVERBS AND IDIOMS FROM A HISTORICAL PERSPECTIVE

Abstract

The tradition of gift giving being one of the most essential elements of social interaction and interpersonal communication has never lose its significance in essence, though it has changed shape in its historical journey. Relation of gift giving with different concepts such as reciprocity, helping each other, insightfulfulness and interest also shows that gift giving or

* Bu çalışmanın bir bölümü 6 Şubat 2012 tarihinde Natonal Chengchi Üniversitesi Uluslararası Hediye Kültürü Sempozyumunda "Türkçe Deyim ve Atasözlerinde Hediye" başlığı ile sözü bildiri şeklinde sunulmuştur.

** Doç. Dr., Ulusal Chengchi Üniversitesi Türk Dili ve Kültürü Bölümü Öğretim Üyesi. Taypey/ Tayvan.
dursunkose57@gmail.com

taking owns a dynamic structure that changes according to the societies. When viewed from this aspect, the tradition of gift giving is a fact maintaining its importance and worth in Turkish and Chinese cultures both historically and currently. The reflection of the gift giving tradition that dates back to old times between Turkish and Chinese cultures on the idioms and proverbs of both languages has been studied in this study. Historical framework of gift giving also has been drawn with the main lines and based on the main concepts referred to the gift giving tradition in Turkish and Chinese and the way of these concepts to take part in the idioms and proverbs of both languages has been analyzed. Forty idioms and proverbs which are used in Turkish have been identified about gift giving and they have been classified according to their meaning and researched if they had a correspond in Chinese.

Keywords

Turkish, Chinese, Gift Culture, Idiom, Proverb

I. GİRİŞ

Efsaneye göre Truva savaşının bitmesine ve antik Truva kentinin ele geçirilmesine sebep olan hediye edilmiş bir attır. Bu efsaneden hareketle iyi niyet göstergesi olarak sunulan bir hediyenin sinsi hazırlanmış bir planın parçası olabileceği hesaba katılmalıdır. Bir Türk atasözü “Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez” der. Yani, büyük çıkarlar beklenen durumlarda küçük fedakârlıklar yapılmalıdır. Bu fedakârlık hediye paketi ile süslenildiğinde hedefin kalbi ele geçirilmiş ve istenilenlere ulaşılması için önemli bir engel aşılmış olur. Hediyenin *bıçak sırtında duran hassas bir dengesi* vardır. Hediye verme ya da alma konusu özel bir güne sığdırılmış masum bir hatıra, sevgi gösterisi, iyi niyet belirtisi, en kısa ifadeyle birini mutlu etme, sevindirme girişimi olabilir. Ancak hediye duruma göre saldırgan olabilir, rahatsız edici olabilir, taciz edebilir ya da baskı unsuruna dönüşebilir.

Arapça’dan Türkçe’ye geçmiş olan “hediye” kelimesi yol göstermenin temelinde bulunan lütûf ve iyilikle alâkalıdır. Dilimizde armağan sözcüğüyle de ifade edilir. Armağan sözcüğü, insanlar arasında sevgi ve dostluk belirtisi olarak veya görgü kuralları gereğince karşılıksız verilen nesne anlamını taşır (Bardakoğlu, 1998: 151).

Sosyal etkileşimin ve bireyler arası iletişimin vazgeçilmez unsurlarından biri olan hediyeleşme tarihsel yolculuğunda farklı şekillere bürünmüş olmakla birlikte, özü itibariyle hiçbir zaman önemini yitirmediği görülebilmektedir. Karşılıklılık, yardımlaşma, anlayış ve çıkar gibi çeşitli kavramlarla olan ilişkisi, hediye verme ve almanın toplumlara göre değişen dinamik bir yapıya sahip olduğunu da göstermektedir.

Asya’nın farklı bölgelerinde çeşitli kültürlerle etkileşimde bulunan Türk ve Çin kültür çevrelerinde de bu âdetin bugüne kadar önemini koruduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple, iki kültür arasında çok eski zamanlarda başlayan bir etkileşim olduğunu düşündüğümüzde, hediyeleşme geleneğinin Türk ve Çin kültürü içinde günümüze nasıl taşındığı ilginç bir araştırma konusu oluşturmaktadır. Bilindiği gibi, kültürün taşıyıcısı olan atasözleri ve deyimler, toplumsal değerleri, hayata ve olaylara bakış açılarını yansıtan hazine değerindeki kültür unsurlarıdır. Her deyim ve atasözü, toplumdaki belirgin bir olayı ya da olguyu özetler niteliktedir ve bireylerin olaylara karşı ortak bakışlarını anlatır. O nedenle Türk ve Çin kültür çevrelerinde hediyeleşme âdetinin en özgün anlatımlarının atasözü ve deyimlerde bulunduğunu düşünmek doğru olacaktır.

Türkçede hediye alma, hediye verme ile ilgili kırk kadar atasözü ve deyim tespit edilmiştir. Çince de bu sayı daha az olmasına rağmen “li” karakterinin birçok kavramı karşılması, iki kültürün “hediyeleşme” bağlamında karşılaştırılabileceğini ortaya çıkarmaktadır. Türkçede yaygın olarak kul-

landığımız “hediyeye” kelimesi, “armağan”, “ödül”, “mükâfat” gibi başka kelimelerle de aynı anlamda kullanılabilir. Çince de ise “liwu= hediyeye” karakterinde geçen “li”nin dini tören, ayin, nezaket, adabımuâşeret, görgü kuralları, ahlak, edep, terbiye, kibarlık, incelik vb. kavramları karşıladığını görmekteyiz. Her iki dilde hediyeye ve hediyeleşmeye atfedilen bu temel anlamlardan hareketle çalışmamızda, hediyeleşme geleneğinin ana hatlarıyla tarihsel çerçevesi çizildikten sonra atasözleri ile deyimlerde kendine ne şekilde yer bulduğu konuları ana başlıklar altında incelenecektir.

II. TARİHTE HEDİYELEŞME GELENEĞİ

Hediyeleşme, tarih boyunca ilkel ya da gelişmiş tüm toplumlarda hayatın doğum, evlenme ve ölüm gibi geçiş dönemlerinde, bayramlarda, özel günlerde, dinsel uygulamalarda ve devletlerin iç politikalarında veya diplomatik ilişkilerinde etkin bir evrensel gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bazı ilkel toplumlarda hediyeleşme geleneği ekonomik hayatın parçası ve aynı zamanda toplumsal statü belirtisidir. Batı Okyanusya’da yaşayan ilkel topluluklar üzerinde yapılan antropolojik araştırmalar tüccarların ticaret esnasında dinsel törenlerle karşılıklı olarak hediyeye verdiklerini ve kula adı verilen bu uygulamanın bu toplumda hediyeleşmenin aynı zamanda bir tür ticari güven sağlama aracı olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Yine Kuzeybatı Amerika yerlilerinde kabile şefinin neredeyse bütün mal varlığını kabile üyeleri ile gösterişli bir ziyafet ile paylaştığı potlaç geleneğinin de ekonomik ve toplumsal güç gösterisi olduğunu söylemek mümkündür (Tezcan, 1989: 30-31).

Tarihte hediyeleşme ile ilgili ilk yazılı bilgilere antik Mezopotamya’da rastlıyoruz. Bir öğrenci tarafından yazıldığı anlaşılan Sümer kil tabletlerinden birinde okulda başarısız olduğu ve derse geç kaldığı için öğretmeninden dayak yiyen öğrenci, babasından öğretmeni eve davet etmesini ve ona hediyeler vererek teskin etmesini istemektedir. Baba, çocuğunun sözüne değer vererek öğretmeni eve davet etmiş ve zengin bir ziyafetin ardından değerli hediyeler sunmuştur. Bu sıcak cömertlik karşısında oldukça memnun olan öğretmenin babasının yanında öğrenciye yönelik sarfettiği “Ey delikanlı, benim sözlerimi tuttuğun, onlara karşı gelmediğin için yazı sanatının en büyük noktasına erişsin, senin buluşların tam olsun, erkek kardeşlerinin arasında önder olasın, arkadaşlarının başı olasın, öğrenciliğin en üst düzeyine yükselisin, sen okul uğraşlarını tam olarak yapabildin ve öğrenmiş bir adam oldun” şeklindeki övücü sözler bu hediyelerin aynı zamanda bir rüşvet niteliğini taşıdığını göstermektedir. Zaten bu bilgileri naklettiğimiz eserin yazarı Sa-

muel Noah Kramer de bu hediye verme olayını tarihteki ilk rüşvet olarak takdim etmektedir (Kramer, 1998: 7-8).

Tarihteki diğer gelişmiş toplumlara bakıldığında hediyeleşmenin hem maddi hem de manevi içerik taşıdığını görmekteyiz. Eski Grek ve Roma kültürlerinde hediyeler özellikle evlilik, çocukluk ve erişkinlik dönemlerinde daha çok para olarak veriliyordu. Bununla birlikte gelişmiş bir bürokrasi geleneğine sahip olan Roma'da rüşvet niteliğinde hediye alıp vermeyi engellemek için M.Ö. 204'te bir yasa çıkarılmıştır (Bardakoğlu, 1998: 151).

Konunun dinsel boyutuna bakıldığında ilkel, çok tanrılı ve tek tanrılı dinlerin neredeyse tamamında tapınağa bırakılan hediyeler veya sunulan kurbanlar Tanrıları veya Tanrı'yı memnun etme ve onlardan daha büyük karşılıklar beklemeyi amaçlamaktadır. Hinduizm'de hediye Brahmanların yegâne geçim kaynağı olmuş, Budizm'de ise bağış niteliğinde hediye alıp verme ibadet olarak kabul edilmiştir. Musevilerde hediyeleşmenin kralların tebarları üzerindeki otoritelerini sağlamlaştırma, toplumsal bağları güçlendirme ve bir sosyal yardımlaşma kurumu olarak işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Eski Ahitte yer alan bazı ibarelerden rüşvet nitelikli hediyeler konusunda Eskiçağ Musevi toplumunun da hassas davrandığı ve bunun dinsel olarak yasaklandığı anlaşılmaktadır. Hıristiyanlık'taki hediye ise daha çok Tanrı ile insan arasındaki ilişkiler çerçevesinde teolojik bir içeriğe sahiptir. Yeni Ahit'te bahsedilen hediye ise Tanrı'nın insanları bağışlama sıfatı ile ilintili ve tek taraflıdır (Bardakoğlu, 1998: 151).

Birçok alanda olduğu gibi hediyeleşme konusunda da Türk kültürü üzerinde önemli bir etkide bulunmuş olan İslam dinine gelince; Kur'an-ı Kerim'de konu ile ilgili pek fazla açıklama bulunmamakla birlikte Hz. Muhammed'in hediye konusunda çok sayıdaki hadisi, müslümanların bu konuya nasıl yaklaşımları gerektiğini, hediyeleşmenin İslam'a göre önemli bir eylem olduğunu göstermektedir. Bu hadislerde işlenen ana düşünce hediyeleşmenin insanlar arasındaki sevgi ve dostluğu geliştirerek bencillik ve cimrilik gibi olumsuz duyguları ortadan kaldırdığı noktalarında toplanmaktadır.¹ Ancak, Hz. Muhammed rüşvet ile hediye arasındaki farkı özellikle vurgulamış ve rüşvet niteliğindeki hediye alıp vermeyi ağır sözlerle kınamıştır (Bardakoğlu, 1998: 151-152).

Yukarıda da belirtildiği üzere diğer kültürlerde olduğu gibi Türk kültürü çevresinde de hediyeleşme özel bir yere sahiptir. Türklerdeki hediyeleşme geleneğinin izlerini Türklerin İslam öncesi dönemine kadar

¹ Hz. Muhammed'in hadislerinin yer aldığı Kütüb-i Sitte Hadis-i Şerif veritabanına <http://muhaddis.org> linkinden ulaşmak mümkündür.

sürebilmekteyiz. Türk tarihinin bu dönemi Türk-Çin ilişkilerinin yoğun olarak yaşandığı bir dönem olması itibarıyla konumuz açısından ayrı bir öneme sahiptir. Hun ve Göktürk kurganlarından elde edilen arkeolojik veriler ile Çin kaynakları bu konuda yeterli örnekler sağlamaktadır.

Bu kaynakları inceleyen araştırmalardan anlaşıldığı kadarıyla diğer toplumlarda olduğu gibi Orta Asya Türklerinde de hediyeler özel gün ve durumlarda verilmiştir. Bu özel günlerden biri de şahitlerin huzurunda gerçekleştirilen kan kardeşliği törenlerinin yapıldığı günlerdir. Bu günün anısına kan kardeş olan iki kişi birbirlerine hediyeler vererek kan kardeşliğini maddi olarak da tescillemişlerdir. Temuçin ile Camuha arasındaki kan kardeşliği töreni örneğinde olduğu gibi küçük yaşlarda aşık kemikleri ile başlayan basit hediyeler yaşlar ilerledikçe ve dostlaşmaların her yenilenmesinde ok uçları, at ve altın kemerlere dönüşüyordu (Durmuş, 2012: 105-107).

Ayrıca Orta Asya Türklerine ait arkeolojik veriler Orta Asya Türk devletlerinde üst makamdakilerin başarılı savaşçılara, sanatkâr ve zanaatkârlara yaptıkları işlerin karşılığı olarak armağanlar verdikleri bir “beğilik” geleneğinin varlığını ortaya koymaktadır. Yenisey bölgesinde yapılan arkeolojik kazılarda bulunan bir altın maşrapadaki Göktürk harfleriyle “begilük kümüş bertimiz = Armağan gümüşünü verdik” ibaresi üzerinde yapılan bir filolojik anlamlandırma çalışması üst makamlardakilerin halktan olan kimselere armağan verdikleri düşüncesini ileri sürmektedir (Useev, 2012: 36-41).

Orta Asya Türklerinin kendi toplumsal ilişkilerinde, hediyeleşmenin önemini ortaya koyan bu örnekleri çoğaltmak mümkünse de Orta Asya Türk devletleriyle Çin diplomatik ilişkilerinde her iki tarafça hediyeleşmenin biçimini ortaya koyması açısından Çin’in Hunlar’a uyguladığı He Qin politikasından da söz etmek yerinde olacaktır.

Çin’in diplomatik ilişkilerinde sıkça başvurduğu bir yöntem olduğu anlaşılan He Qin Zheng Ce akrabalık, evlilik yoluyla barış sağlama politikasının önemli bir unsuru karşı tarafa bir kadınla birlikte gönderilen değerli hediyelerdir. İki taraf arasında yapılan anlaşmaya göre Çin İmparatoru Çin’in kuzey sınırlarını koruması karşılığında Hun hükümdarına eş olarak değerli hediyelerle birlikte Çin İmparatorluk ailesinden bir kız gönderir. İmparatorun bu anlaşma ile ulaşmak istediği hedef Çin sınırlarının güvenliğini savaş yapmadan korumak ve karşı tarafa sunduğu kıymetli hediyelerle özellikle ekonomik gücünü ve haşmetini vurgulamaktır. Hunlar ise bu anlaşmayı güçlü Han hanedanlığı ile akrabalık ilişkisi kurmak ve aldığı değer-

li hediyelerle diğer uluslar arasında saygınlık elde etmek için bir fırsat olarak değerlendirmişlerdir.²

Daha sonra Kül Tigin yazıtında “Çin milletinin sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşak imiş. Tatlı sözle, yumuşak ipek kumaşla aldatıp uzak milleti öylece yaklaştırmış. Yaklaştırp, konduktan sonra kötü şeyleri o zaman düşünmüş” satırlarıyla Çin’in bu politikasına kanmanın Türkler açısından hayırlı sonuçlar vermediği vurgulanmıştır (Mert-Albayrak, 2013: 97).

III. GÜNÜMÜZDE HEDİYELEŞME GELENEĞİ

Günümüz Türk kültüründe hediyeleşme geleneği yörelere göre farklılıklar göstermekte ve farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Farklı iki yöreden olan gençlerin evlendirilmesi sırasında o yöreye ait hediye geleneklerinin neler olduğu genellikle sorularak öğrenilmekte ve ona göre davranılmaktadır. Özel günlerde verilen hediyelerin neler olduğu, ne şekilde sunulduğu ve hangi anlamlara geldiği başka bir araştırmann konusu olarak düşünüldüğünden bu çalışmada yer verilmemiştir.

Türk kültüründe olduğu gibi Çin kültüründe de hediyeleşme geleneği genel olarak, bayramlarda, doğum günlerinde, resmi görüşmelerde ve ikili ilişkilerde yoğun olarak gerçekleştirilmektedir. Özellikle Çin yeni yılında ve düğün merasimlerinde takdim edilen kırmızı zarf geleneği Çin kültüründe çok önemli bir özellik taşımaktadır. Türk kültüründe hediye nin türü için “hediye nin büyüğü küçüğü olmaz” olarak ifade edilir ve verilen hediye ne olursa olsun kabul edilir. Çin kültüründe ise vermektan kaçınılması gereken hediyeler vardır. Saat, şemsiye, bıçak, makas, mendil sözcüklerinin sesletiminin olumsuz başka sözcükleri çağrıştırdığı için hediye olarak verilmez. Örneğin saat ölümü, şemsiye ise ayrılığı çağrıştırmaktadır. Ancak Çin kültüründe hediye yi reddetmek saygısızlık olarak görülür. Bu nedenle ne olursa olsun verilen hediye yi kabul etmek gerekmektedir. Çince de *gue zhi bu gong* deyimini reddetmek saygısızlıktır anlamında kullanılmaktadır.

Chen Zhou ve Han Guang “Çin Kültüründe Hediyeleşme Geleneği ve Kültürel Değerleri” adlı çalışmalarında (bkz. 2007: 81), Çin kültüründe hediyeleşmenin, *-li* kültürünün vazgeçilmez bir parçası olarak yaşamın her alanında görüldüğünü, kişiler arası ilişkileri ve kültürel kimliği belirleyici bir rol üstlendiğini belirtmektedirler.

Çin, genel olarak görgü kuralları ve geleneksel törenleri ile öne çıkan bir ülke görünümündedir. Çince de sıkça kullanılan *li shang wang lai* deyimini kişiler arası ilişkileri ve sosyal etkileşimi belirlemesi bakımından önemlidir.

² Bu konuda ayrıntılı bilgi ve İmparator Gao Di ile Hun hükümdarı Mao Dun arasında yapılan He qin anlaşmasına ilişkin bir belgenin çevirisi için bkz. Türker, 2013: 215-229.

Li shang wang lai, nezaket karşılıklıdır, iyi huylu, terbiyeli ve kültürlü insanlar iyilik ve nezaket gösterir anlamına gelmektedir. Buna benzer atasözleri de Çin kültüründe nesilden nesile günümüze kadar uzanmıştır. Kibarlık seni incitmez ya da nezaketin hiç bir maliyeti olmaz anlamına gelen *yi li dai ren*, görgü kurallarına karşı saygısızlık göstermemek ya da ahlaksız davranışlarda bulunmamak anlamında kullanılan *fei li wu shi, fei li wu ting, fei li wu yen, fei li wu dong* (bakmamak, dinlememek, söylememek, hareket etmemek), insanlar dini ayin ya da dini törenleri (gelenek ve görenekleri) ayıplamazlar anlamına gelen *li duo ren bu guai* ve Türkçedeki karşılığıyla önemli olan düşünmüş olman ya da düşünmen yeter anlamına gelen *qian li song er mao li qing qing yi zhong* bu sözlere örnek olarak verilebilir (Chen-Han, 2007: 82).

Öte yandan Çin kültürünün önemli düşünürlerinden Konfüçyüs'ün hediyeleşme konusundaki sözleri de yine hediyeleşmenin usulü üzerinedir. Konfüçyüs'ten alınan aşağıdaki örnekler Çin kültüründe hediyeleşmenin bir görgü kuralı çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

“Alman hediyeye karşılık verilmemesi görgü kuralına uymaz. Eğer ben bir şey alırsam ve karşılığını vermezsem bu da görgü kuralına uymaz.”

“Sizden yaşça birisi size bir hediye verirse kabul etmek gerekir. Eğer verilen çekirdekli bir meyve ise alan kişinin bu meyveyi iki eliyle göğsüne doğru yaklaştırması saygı gereğidir.”

“Alman hediyeyi her zaman göstermek ya da kullanmak gerekir.”

“Rütbece yüksek olan birine hediye verirken yüzüne karşı bu hediye sizin için dememek gerekir.”

“Sizden yüksek olan birine değerli bir şey verirken bu sizin için değil. Onu utandırmamak için “bu hediye atalarınız için” ya da “bu hediye çiçekleriniz için” demek gerekir.”

“İstenmeyen hediye, üç kez tekrarlanması durumunda, hediyeyi kabul etmek görgü gereğidir.”

“Şiddetli yağmur yağdığı zaman balık ya da kaplumbağa hediye edilmez.”³

Hediyeleşmenin bir görgü kuralı ve her şeyden önemlisi bir iyi niyet göstergesi olarak kabul görmesinin ötesinde “niyet”in tanımlanması önemlidir. Amerikalı düşünür W. Emerson (2001: 21), “Dostlarını hediyeyle satın alma. Sonra hediye veremeyince onlar seni sevmekten vazgeçer.” demektedir. Fransız yazar ve şair P. Corneille (2002: 144) de benzer bir yaklaşımla “Bir hediyeyi verirken davranışınız, hediyeenin kendisinden çok daha büyük anlam taşır.” der.

³ Konfüçyüs'ün sözleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <http://ctext.org/ljji>, 2015.

Berking (1996: 10), *Schenken* adlı çalışmasında hediye kavramını "Hediye hepimize tanıdık gelen bir uygulamadır. Hediye demek güç kazanmak demektir, hediye demek ilişkileri başlatmak demektir, hediye demek hiyerarşiyi sağlamlaştırmak demektir, hediye demek ilişkileri yönlendirmek ve daha birçok şey demektir." şeklinde özetler. Fransız sosyolog Godbout, orijinal adı "*L'esprit du don*" olan ve "*The World of the Gift*" olarak İngilizceye, "*Armağan Dünyası*" adıyla Türkçeye tercümesi yapılan çalışmasında hediye kavramının ne anlamlara geleceğini detaylı olarak tanımlamaktadır. Godbout'a göre hediye, toplumsal bir ilişki sistemi; kişisel ilişkilerin bir simgesi ve bir anlamda harekete geçiricisi, seçilmiş akrabalıkların katalizörü ve belirleyicisi; ilişkilerin pekiştiricisi; geleneksel toplumlarda yardımın, hayır işlerinin, cömertliğin, sosyalleşmenin simgesi, toplumsal ilişkilerin temeli; modern toplumlarda, alanı ve vereni nesnelleştiren bir ayartıcı, soğuk çıkar hesaplarının aracı; piyasa ve devletin ardındaki görünmeyen sistem; sosyal değiş tokuş sistemi; kişiler arası sosyal ilişkiler sisteminin somutlaştırılması; sosyal ilişkilerin kurucusu, yenileyicisi, güçlendiricisi ve pekiştiricisi; sosyal bağları teşvik eden bir mal ve hizmet dolaşımı; bağlama göre bir araç ya da amaç; güven, yakınlık ve sevgi üzerine kurulu bir sistem; kendiliğindenlik, özgürlük, karşılıksızlık, koşulsuzluk, belirsizlik, denge gözetmezlik, bağlamsallık, çıkarırsızlık, verme hazzı, değişken bir eşitsizlik, özgecilik, ilkeleriyle işleyen bir sistem; gündelik işleyişin bir istisnası; gönüllü olarak sürdürülen bir borçluluk durumu; elden ele dolaştırmak, bir kaynaktan çok bir kanal; duygusal alış veriş ve destek dünyası; işletmelerin hizmetkârı; bir görgü meselesi; kurumsallaşmış bir alışkanlık; iş hayatında gayri resmi ilişkilerin temel aracı; başka bir şeyin maskeleyicisi; adet haline gelmiş bir eylem; piyasa alanında bir araç; modern toplumda kadınların bir tarihi; üretilenin satılmasını sağlayan ya da bireyi tüketime yönlendiren bir araç; sosyal ve duygusal bağ oluşturan insanlar arası iletişimin bir parçası; karmaşık bağlantı ve hiyerarşilerin oluşturduğu bir sistem; bireyi ve toplumu dünyaya bağlayan evrensel bir değiş tokuş kuramı; cömertlik ve minnet doğurucusu" dur (Godbout, 2000'den aktaran; Özdemir, 2008: 468).

Hediyeleşmenin araştırmamıza konusu olan boyutu Türkçe ve Çince deyim ve atasözlerinde "hediye verme, hediye alma" eyleminin her iki kültüre ne şekilde yansıdığını açıklamaya çalışmaktır. Zira, atasözleri bir kültürün en temel değerlerini, hayata ve olaylara olan bakış açısını ortaya koyan birer hazine niteliğindedir ve uzun yıllara dayanan gözlem ve düşüncelerden doğmuştur.

Deyim ve atasözleri ile ilgili alanyazınında yapılan birçok çalışma bulunmaktadır (bkz. Altun, 2004: 79-91; Tseng, 2007: 11-32; Çoşar, 2008: 34-47; Sağlam, 2011: 45-51;). Yapılan araştırmaların Türkçedeki atasözü ve deyimleri, semantik ve sentaktik yönüyle incelemiş olduğunu görüyoruz. Bir başka inceleme konusu ise Türkçe deyim ve atasözlerinde geçen “kadın, çocuk, ana; göz, kulak gibi bazı organlar, Allah vb. kavramların deyim ve atasözlerle ne şekilde yansımış olmasıdır. Bazı araştırmaların, karşılaştırmalı dilbilim açısından ele alındığını görüyoruz (Aktaş, 2008: 31-37). Bu bağlamda Türkçe deyim ve atasözlerinde hediye konusunun daha önce araştırılmadığını söyleyebiliriz. Türkçe deyim ve atasözlerinde gerek sözcük olarak gerekse anlam olarak geçen hediye kavramı ile ilgili kırk adet deyim ve atasözü tespit edilmiştir. Bunlar, kendi içinde anlamları yönünden beş grupta açıklanmış ve tespit edilen bu sözlerin Çince’deki karşılıklarının olup olmadığı araştırılmıştır.

IV. TÜRKÇE VE ÇİNCE DEYİM VE ATASÖZLERİNDE HEDİYELEŞME

Bu araştırmada, hediyeleşme ile ilgili Türkçe deyim ve atasözlerinin tespitinde Ömer Asım Aksoy (1988), E. Kemal Eyüpoğlu (1973), Abdülbaki Gölpınarlı (1977) ve İsmail Parlatur (2008) tarafından hazırlanan eserlere bakılmıştır.

IV.1 Hediyeleşmenin Mutlaka Yapılması Gerekliğini Aktaranlar

Türk kültüründe hediyeleşme ya da hediye verme geleneği her ne kadar doğum günü, bayram gibi özel günlerde yoğunluk kazansa da günlük hayatın her anında görülmektedir. Davetli olarak katıldığınız bir yakınınızın evine giderken olsun, kısa bir seyahat için gittiğiniz başka bir şehirden ya da yurt dışından dönerken olsun sizden küçük de olsa bir hediye beklenir. Siz de ister istemez kendinizi küçük bir hediye vermek için zorunlu hissedersiniz. Bununla ilgili aşağıdaki deyimlere ve atasözlerine bakalım.

Yapılan bir ev ziyaretine küçük bir hediye (pasta, çikolata, meyve vb.) götürülmezse “Eli boş gelmek” deyimini kullanılır. Ya da daha keskin bir ifadeyle “Elini kolunu sallaya sallaya gelmiş” denir. “Elini kolunu sallaya sallaya gelmek” deyiminin bir başka anlamı da bitirmeye gittiği bir işten sonuç alamadan dönmektir. Örneğin yeni çıkan kitapları alması için kitap fuarına gönderdiğiniz birisinin bir tane bile kitap almadan geri gelmesi ya da fuarla ilgili broşür, kitap listesi getirmemesi.

Diğer bir atasözü ise şöyledir: “Eli boşa ağa uyur eli doluya ağa buyur derler”. Yani hediyesiz gelen kişi pek sevilmez, ona yüz verilmez, saygı gösterilmez ama hediyesiyle gelen kişi güler yüz ve saygıyla

karşılır. “Değirmenden gelenden poğaca umarlar” atasözü ise başka bir yerden gelen kimseden, geldiği yerle ilgili küçük de olsa bir hediye beklenir mesajını vermektedir. “İstemem yan cebime koy” deyimini de verilen bir hediyeyi almak istemiyor gibi yapıp hediyenin alınmasından son derece memnun olan kişi için söylenir.

Hediyeleşmenin mutlaka yapılması gerektiğini aktaran diğer bir atasözü ise “Komşu ekmeği komşuya borçtur”. Türk kültüründe bu söz şöyle algılanır. Birisi size bir ikramda bulunur ya da bir şey hediye ederse siz de ona benzer şekilde ikramda bulunun ya da hediye verin. Bu söz hediyeleşmenin karşılıklı olarak yapılması gerektiğini, tek taraflı olması gerektiğini belirten bir eylemdir.

Yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi Çin kültüründe hediyeleşme görgü kuralı kapsamında geçmişten günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Çince, Türkçede kullanılan “Değirmenden gelenden poğaca umarlar” sözüne karşılık bir atasözü bulunmasa da sıkça hediye vermek güzeldir, hediye vermek için belirli bir zamanı beklemek gerekmez. Her zaman hediye vermek lazım anlamında kullanılan *li duo ren bu guai* sözünü örnek gösterebiliriz. Ancak Çince kullanılan *wu shi bu deng san bao dian* deyimini Türkçede kullanılan “İstemem yan cebime koy” deyimini ile benzerlik taşımaktadır. Başkasından bir şey istendiğinde bir şey istenen kişi tarafından kullanılan bu deyim “bana işin düşmeseydi kapımı çalmaz, beni aramazdın anlamında kullanılmaktadır.

Başkalarına yardım etmek mutluluk kaynağıdır anlamında kullanılan *zhu ren wei kuai le zhi ben* sözü de Çin kültüründe hediye vermenin veya başkalarına yardım etmenin mutlaka yapılması gerektiğini anlatır. Hediye vermek, hediyeyi alan kişiyi sevindireceği gibi hediyeyi verenin de mutlu olmasını sağlamaktadır.

IV.2 Hediyeleşmenin Miktarı ve Ölçüsü İle İlgili Olanlar

Türk kültüründe hediyenin büyüklüğü küçüklüğü, pahalı ya da ucuz olması önemli görülmez. Hatta kimilerine göre hediyenin küçük olanı daha değerlidir. Bununla ilgili yaygın olarak kullanılan „Yarım elma gönül alma“ deyimini, hediye edilen şey küçük de olsa alanı mutlu etmeye yetecek derecede anlamındadır. Aynı anlamda kullanılan deyim ve atasözlerine örnek şunlar gösterilebilir:

Yar beni ansın da çürük bir elma olsun.

An beni bir kozla o da çürük çıksın.

Hediyenin küçüğü büyüğü yoktur.

Çam sakızı çoban armağanı.

Bahşiş atm dışına bakılmaz.

Azı çoğa saymak.

Az veren candan çok veren maldan.

Tezcan'a göre bu sözler Türk toplumunda sıkça söylene de uygulanmaz. Hediye veren kişi küçük bir hediye vererek mahcup olmak istemez. Hem kendi saygınlığının sarsılmasını istemez hem de hediye verdiği kişiyi küçümsemek duygusuna kapılmak istemez (Tezcan, 1989: 34). Türk atasözü "Yarım elma gönül alma" dese de günümüzde hediye verme konusunda aşırılıklar görülmektedir. Türkiye'de kutlanan öğretmenler gününde özellikle ilköğretimde okuyan öğrencilerin velileri öğretmenlere hediye yarışına girerek ölçüyü oldukça kaçırmaktadırlar. Bu da sınıfta ekonomik durumu iyi olmayan öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bize bir şey verene, hediye edene karşı gönlümüzde sevgi uyanır. Bunu da en güzel "El vergisi gönül vergisi" atasözü açıklar. Küçük bir hediye ile görevini yerine getirmek isteyenler "Çam sakızı çoban armağanı" diyerek "Benim alabileceğim hediye bu kadar" mesajını vermektedir. "An beni bir kozla o da çürük çıksın" sözü ise alınan bir hediye küçük ve değersiz olsa bile kişinin hatırlandığını göstermesi bakımından değerlidir anlamına gelmektedir. "Bahşış atın dişine bakılmaz" sözü de gelen hediye ne olursa olsun, hediyedir. İyi ya da kötü olması önemli değildir mesajı verir. "Azı çoğa saymak" sözü ise verilen küçük bir hediye için çok beğenildiğini anlatır.

Türkçede hediyeleşme konusunda sıkça kullandığımız „Çam sakızı çoban armağanı“ sözünün Çincedeki karşılığını *xian qin* ile açıklayabiliriz. Bu sözün karşılığı „tere otu ucuz bir hediyedir“ ya da *ye ren xian qin* şeklinde kullanılan „Köylü köylüye tere sunuyor. Bu sana göre hafif ama ona göre ağır bir hediye“ dir.

Çince kullanılan „Hafif hediye sevgisi ağırdır“ *li qing ren yi zhong* sözü hediye küçük olmasına rağmen temsil ettiği sevgisi çok daha büyüktür anlamında kullanıldığını söyleyebiliriz.

Çince hediyeleşmenin miktarını, ölçüsünü veya değerini belirten diğer bir deyim ise *qian li song e mao* dur. Bu deyim „Yüz kilometre uzaktan kaz tüyü getirmek“ şeklinde aktarabiliriz ve Türkçede kullanılan „yükte hafif pahada ağır“ sözü ile benzerlik taşımaktadır.

Hediyenin değeri ya da ağırlığını belirten diğer bir deyim ise „Ağır hediye verirsen kaldıram“ anlamında kullanılan *dan dang bu qi* dir. Türk kültüründe olduğu gibi Çin kültüründe de hediye karşılıklı yapılması gereken bir olgu olduğu gerçeğinden hareketle hediye veren kişinin hediye alan kişinin de karşılık vermek isteyeceğini düşünerek ona göre hediye vermesi gerekmektedir. Tayvan'da yeni yıl, doğum günü gibi özel günlerde yapılan hediyeleşme geleneğinde bu konuyu büyük önem verilir. Hediyeleşme yapılacağı zaman alınacak hediye için

parasal bir sınır belirlenir. Alınacak hediyelerin maddi değeri belirlenen para sınırını geçmemektedir.

IV.3 Dinsel Açıdan Hediyeleşme

Türk kültüründe hediyeleşme, İslam dinindeki varlığı ile de ilgilidir. Hediye ile ilgili birkaç hadis şöyledir (aktaran; Tezcan, 1989: 34):

"Hediyeleşiniz: Çünkü hediye gönül kırgınlığını giderir."

"Hediyeleşiniz ki, muhabbetiniz artsın."

"Hediyeleşiniz ki, sevginiz artsın. Tokalaşınız ki, aranızdaki husumet gitsin."

Türkçede "Almadan vermek Allaha mahsustur" atasözü insanların birbirlerine karşılıklı olarak hediye vermeleri gerektiğini, verilen şeylerin karşılıklı olduğunu, sadece Allahın insanlara istediklerini karşılıksız olarak vereceğini belirtir.

Türkiye'de dini inanç gereği kutlanan ramazan ve kurban bayramlarında hediyeleşme geleneği sıkça görülmektedir. Bayram öncesi ve bayram süresince yapılan hediyeleşmeler Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bayram öncesi yapılan fakirlere zekât verme bunun en güzel örneğidir. Dört gün süren kurban bayramında kesilen kurban eti bölüştürülerek bir kısmı akrabalara bir kısmı fakirlere diğer kısmı da aileye düşecek şekilde dağıtılır. Akrabalara ve fakirlere hediye edilen et hem fakiri sevindirmek hem sevap kazanmak hem de Allahın emrini yerine getirmek adına yapılır. Bayramlarda kapı kapı dolaşarak büyüklerin ellerini öpme yarışına giren çocuklara temiz mendil, şeker ve para hediye edilir. Bayramlaşmak için ev ziyaretine gelenlere ise tatlı, şeker ikram edilir, çocuklara da para verilir. İnsanlar arasındaki sevgiyi artırmanın bir yolu da hediyeleşmektir. Türkçede bu anlamıyla kullanılan bir atasözü "Lokma karın doyurmaz, şefkat artırır" şeklindedir. Bayramda hediye edilen bir parça et belki tüm ailenin kamını doyurmaz, sadece bir öğün içindir ancak eti verene karşı bir sevgi ve saygı uyanmasına neden olur.

İnsanlar arasında sevgiyi artırmanın bir yolu olarak görülen hediyeleşme kavramı Çincedeki karşılığını *zu ren wei kuai le zhi ben* sözünde bulur. Bu sözü başkalarına yardım etmek mutluluk kaynağıdır şeklinde açıklayabiliriz.

Budizm inancının yoğun olarak yaşandığı Tayvan'da Taoizm inancı ve Konfüçyüs geleneği Tayvan'a önemli bir kültürel ve dini kimlik kazandırmıştır. Binlerce ziyaretçisi olan irili ufaklı tapınaklar ziyaretçilerin ibadet etmeleri, tanrılarına hediyeler sunmaları için önemli yerlerin başında gelmektedir. Çincede „li“ sözcüğünün ayin, ibadet, dini tören gibi anlamları da içermesi ve hediye anlamında kullanılan „liwu“ karak-

terinde „li“ karakterinin bulunması, hediye vermenin ibadet açısından da değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Konfüçyüs'ün hediye verme ve hediye alma ile ilgili öğretileri hediye olgusunun daha ziyade bir görgü kuralı, saygı, adabımuâşeret boyutuyla ilgilidir. Taranan Çince deyim ve atasözlerinde dinsel açıdan hediyeleşmeyi belirten ve „Cennet kendilerine yardım edenlere yardım eder“ anlamında kullanılan *tian zhu zi zhu zhe* sözünü örnek olarak gösterebiliriz.

IV.4 Verme Eylemi İle İlgili Olanlar

Yukarıda sözünü ettiğimiz “Almadan vermek Allaha mahsustur” sözüne ilave olarak Türkçe deyim ve atasözlerinde “verme” eylemi ile ilgili “vereni” över nitelikte sözler görülmektedir. Dinsel temele dayanan ve müslümanlar arasında vermenin hayrına işaret eden bu eylemin Allah katında sevap kazanmanın da bir yolu olduğu düşünülmektedir. “Veren el dert görmez”, “Veren eli herkes öper”, “Veren eli kimse kesmez”, “Verilmiş sadakası varmış”, “Vermekle mal tükenmez” deyimleri bu gibi durumlar için söylenen sözlerdir.

„Vermek“ sözcüğü ile tespit ettiğimiz diğer deyimler şunlardır: Yapılacak yardımlar, yardım yapılan kişiyi incitecek şekilde olmamalıdır. Gizli yapılan, kimden geldiği bilinmeyen yardımlar en değerli olanıdır anlamına gelen “Sağ elinin verdiğini sol elin görmesin”, “Verince kırkı gider korku” ve hediyein karşılıklı olarak yapılması gereken bir eylem olduğuna dikkat çeken “Ya aldığını vermeli ya almamalı”dır.

Çincede vermek eylemi ile tesbit edilen deyimler Türkçede yukarıda belirttiğimiz deyim ve atasözleri ile benzerlik taşımaktadır. „Vermek almaktan daha hayırlıdır“ anlamında kullanılan *shi bi shou qeng you fu* ve „Ağır hediye verirken kaldıramam“ anlamında kullanılan *dan dang bu qi* deyimini örnek olarak gösterebiliriz.

IV.5 Çıkar İlişkileri İle İlgili Olanlar

Hediyein o hassas dengesinden olsa gerek Türkiye’de hediye ile ilgili pek çok kanun ve yönetmelik bulunmaktadır. Bu kanun ve yönetmeliklerle kurumların ya da kurumlarda çalışanların hediye almaları kontrol altına alınmıştır. Türkiye’de bugün, kamu görevlilerin hediye almaları yasaklanmıştır. Zira hediye kabul etmek insanları minnet ve şükran borcu altında bırakabilir. “Minnet kadar ağır yük olmaz” sözü buna güzel bir örnek olarak verilebilir. Hediye verme karşı tarafı sevindiren bir davranış olduğuna göre kamu görevlisinin hediye alması verdiği hizmetin etkin ve verimli yürütülmesini gölgeler, hediye alanın tarafsız ve bağımsız hareket etmesini zorlaştırır veya engeller (Taşkın, 2007: 156).

İşlerinin yapılmasını garanti altına almak isteyen birisi “Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez” düşüncesiyle büyük çıkarlar karşılığında küçük hediyeler sunmaktan geri kalmaz. Bu amaçla yapılan hediye verme eylemi artık hediye olmaktan çıkar ve rüşvet durumuna geçer. “Selam verdim, rüşvet değildir diye almadılar” diyen Fuzuli, kendi yaşadığı dönemde rüşvetin yaygınlığına, rüşvet beklentisine, rüşvetin sıradan kabul edildiğine işaret etmektedir (Gürsoy, 2007: XII).

Çıkar ilişkisini iyi ifade eden bir başka söz ise “Ağzına bir parmak bal çalmak”tır. Birini çeşitli hediyelerle veya tatlı sözlerle kendi çıkarı için bir süreliğine de olsa kandırmak, oyalamak, dikkatini başka yöne çekmek için kullanılmaktadır.

Hayatta öyle durumlar vardır ki birisinden bir hediye alırsınız ama bir müddet sonra aldığınıza pişman olursunuz. Zira size hediye veren kişi hediyeyi verme amacını sizden gizler ve bir müddet sonra sizi hediye aldığınız için ona karşı borçlu çıkarır. Böyle durumlar için Türkçede “Kaşık ile yedirir, sapı ile gözünü çıkarır” deyimini vardır. Bu deyim, yapılan bir iyilikten sonra umulmayacak bir kötülük yapılması anlamında da kullanılmaktadır.

Bir yönetici şirketi ya da kurumu için başka kişilerden bir şey isteyecekse bunun en iyi yerin yemek masası olduğunu düşünür. İtinayla hazırlanmış bir akşam yemeğinde yemeği ısmarlayan kişinin isteklerine hayır denmesi normal bir zamana göre daha zordur. Bu durumu açıklayan bir Türk atasözü şöyle der: “Ağız yer yüz utanır” ya da “Ağız yemese yüz utanmaz”. Bu sözü, armağan alan kişi, armağanı veren kişinin isteğini yerine getirmemeye çekinir ve mutlaka yapmaya çalışır” şeklinde açıklayabiliriz. Çince kullanılan *shou zhi you kui* deyimini de utanmak, kabul etmek anlamındadır ve bir bakıma Türkçedeki “Ağız yer yüz utanır” atasözü ile benzerlik göstermektedir.

Sevilen bir kişiye hediye verme eylemi alanı memnun ettiği kadar veren kişiye de haz verir. Karşıdaki kişinin verilen hediyeyle dolaylı mutlu olduğunu görmek insanı daha da mutlu eder. Ancak bazı durumlarda kişiye hediye beğendirmek güçtür. Bu biraz da hediye verilen kişinin karakteri ile ilgilidir. Kolay kolay her hediyeyi beğenmez, burun kıvrır. Bu durumu anlatan “Marsuvanlıya eşek beğendirmek güç olur.” sözünü örnek olarak verebiliriz.

Elinden geldiği halde kimseye yardımda bulunmayanlar için “Yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmaz” sözü kullanılır. Kişi zengindir, varlıklıdır ama yine de başkalarına yardım etmeyi sevmez, hediyelerle gönül almayı bilmez ya da istemez. Bu tür kişiler toplumda cimri olarak tanımlanmaktadır.

Hediyeleşmenin her iki kültürde çıkar ilişkilerine dayalı bir özellik de taşıdığını belirtmek yanlış olmaz. Karşılıklı ticaret yapılabilmesi için önemli bir silah olarak kullanılan hediye verme eylemi günümüz toplumlarında da bu amaçla kullanılmaktadır. Tarihte askerî, siyasi ve ticari ilişkileri hiç bitmeyen Türk-Çin ilişkilerinde karşılıklı hediye alma, hediye verme geleneği önemli bir rol oynamıştır. İzgi'ye göre (1978: 87) „Çin kaynakları herhangi bir ülkeden Çin başkentine gelen heyetlerin kendi imparatorlarına sunduğu madde, eşya, mal için *kung*, *kung hsien* veya *kung fang-wu* ifadelerini kullanmışlardır. Bunların anlamları ise sırasıyla haraç, hediye takdim etmek ve mahalli ürünleri takdim şeklidir. Fakat burada sözü edilen haraç sadece yıllık vergi veya Çin'e bağımlılık anlamında değil, takdim edilen haraç veya hediye Çin ile ticaretin yapılabilmesi için bir vasıta"dır. Türk devletleri Çin'e haracı onlarla ticaret yapmak amacıyla vermişlerdir" demektedir (İzgi: 1978, 87'den aktaran; Salman, 2007: 4).

Karşılıklı hediyeleşme geleneği ile ilgili Çince kullanılan *li shang wang lai* yani hediye karşılıklı olmalıdır, başkasından bir hediye alındığında ya da bir iyilik görüldüğünde o kişiye karşı benzer bir şekilde davranmaya çalışmalıyız, *chi ren yi kou*, *bao ren yi dou* yani senden küçük bir hediye alırsam büyük bir hediye vermeliyim ve *li wu bu da* yani hediye karşılıklıdır deyimleri hediyenin karşılıklı yapılması gerektiğini belirtir.

Coşkun (2008, 41-42), hediye veren ve alanın tutumu ile ilgili olarak şöyle belirtir: "Hediyeyi alırken bunun gönülden olduğunu görmek ve değerini maddi planın arkasında aramak gerekir. Verilen bir hediyeyi değerlendirirken eksikliği gediği, nasıl olduğu, ne olduğu önemli değildir." Coşkun'un bu açıklamasına örnek olarak gösterdiği "Bahşış atın dişine bakılmaz", "Bahşış atın dizgini kopuk sayılmaz", "Bahşış az da olsa kusuruna bakılmaz" atasözleri Çince bire bir benzerlik gösteren *ui zeng zhi ma*, *wu kan ya kou* ile benzerlik taşımaktadır.

5. SONUÇ

Türklerin ilk atasözleri sözlüğünü kaleme alan Şinaşi, meşhur Durûb-ı Emsâl Osmaniyye adlı kitabının önsözünde "Durûb-ı Emsâl ki hikmetü'l-avâmıdır, lisânından sâdır olduğu bir milletin mâhiyyet-i efkârına delâlet eder." sözleriyle deyim ve atasözleri gibi söz varlıklarının bir toplum için ne anlam taşıdığını belirtmiştir. Deyimler ve atasözleri hakkında yapılan araştırmalar sayesinde halkın yaşam deneyimlerini ve arkasındaki düşünce kalıbını gözlemek imkânını bulmaktayız. Bu çalışmamızda da kültür önemli ölçüde yansıtan Türkçe ve Çince deyim ve atasözlerindeki hediye

kavramıyla ilgili olanları ele alınmıştır. Yukarıda verdiğimiz örneklerde görüyoruz ki hediyeleşme sadece geleneklerin sürdürülmesi anlamına gelmemektedir. Hediye miktarı ve çeşidi, hediyeleşmenin amacına göre değişebilmektedir. Amacı ne olursa olsun, hediyeleşme olayı başlayınca karşılıklık ilkesi hediye özelliğini belirler. Yalnız minnet, sevgi gibi duygular hediyeleşme ilişkisini alışveriş ilişkisinden ayırır. Tabii ki sosyal değişimler hediyeleşme geleneğinin görünümünü de etkileyebilir. Hem hediye verenin hem de hediye alanın kabul edebileceği dengeyi bulmak neredeyse imkansız gibi görünmektedir. Dolayısıyla hediyeleşme olgusunun sosyal ilişkilerdeki etkinliği her iki kültürde de devam edecek ve artacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, cilt 1-2, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1988.
- Aktaş, Ayfer, "Karşılaştırmalı Dilbilim Açısından Türkçe ve Almanca Deyimlerde Kadın", Bir Bilim Kategorisi olarak Kadın Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eskişehir 2008, s. 31-37.
- Altun, Mustafa, "Türk Atasözleri Üzerine Sentaktik Bir İnceleme", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 21, s.79-91.
- Bardakoğlu, Ali, "Hediye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.17, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1998.
- Berking, Helmuth, *Schenken: Zur Anthropologie des Gebens*, Campus Verlag, New York 1996.
- Chen, Zhou- Han, Guang, "Gift Giving Culture in China and its Cultural Values", *Intercultural Communication Studies XVI: 2*, 2007, s. 81-93.
- Corneille, Pierre, *Wisdom from World Religions Pathways Toward Heaven on Earth*, Sir John Templeton, Templeton Foundation Press, USA 2002, s. 144.
- Coşar, A. Mevhibe, "Türk Kültüründe Hediyeğin Algılanışı", *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı 38, 2008, s. 34-47.
- İlhami Durmuş, "Türklerde Kan Kardeşliği ve Antla İlgili Unsurlar", *Millî Folklor*, 2011, Sayı 89, s. 100-108.
- Emerson, Ralph Waldo, *Natural Abundance. Ralph Waldo Emerson's Guide to Prosperity*. Edited by Ruth L. Miller. Atria Books/Beyond Words. March 2011, s. 21-23.
- Eyüboğlu, E. Kemal, *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, Birinci Kitap, Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayii, İstanbul 1973.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977.
- Godbout, Jacques T., (çev. Hattatoğlu, D.), *Armağan Dünyası*, İletişim Yayınları, İstanbul 2000.
- Gürsoy-Naskali, Emine- Koç, Aylin (editör), *Hediye Kitabı*. Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- İzgi, Özkan, "XI. Yüzyıla Kadar Orta Asya Türk Devletlerinin Çin'le Yaptığı Ticari Münasebetler", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 9, İstanbul 1978, s. 87.
- Kramer, Samuel Noah, *Tarih Sümer'de Başlar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- Mert, Osman, Albayrak, Fatma, "Köl Tigin ve Bilge Kağan Yazıtlarının Metinlerinde Ünlülerin Yazımıyla İlgili Karşılaşılan Farklılıklar", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 2/2, 2013. s. 86-115.
- Özdemir, Nebi, "Türk Hediyeleşme Geleneği ve Medya", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 4, 2008. s. 467-480.
- Parlatır, İsmail, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, C.I-II, Yargı Yayınevi, Ankara 2008.
- Parlatır, İsmail; Çetin, Nurullah, *Şinasi Bütün Eserleri*, Ekin Kitabevi, Ankara 2005.
- Sağlam, Musa Yaşar, "Atasözleri ve Deyimlerde İmgelem", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 2001, s. 45-51.
- Salman, Hüseyin, *Göktürk ve Türgiş Devletlerinin Çin ile Hediyeleşmesi*, *Hediye Kitabı*. Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.

- Taşkın, Ahmet, "Hukukta Hediye", *Hediye Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007, s.143-156.
- Tezcan, Mahmut, "Folklorik ve Antropolojik Yönleriyle Hediye Geleneği ve Türk Kültüründeki Yeri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 1989, s. 29-36.
- Tseng, Lan-ya, "Türk İslam Kültüründe Allah Konulu Deyimler.", *Chengchi Üniversitesi Araştırma Bölümü İslam Araştırmaları Dergisi*. Sayı 26, Taypey 2007, s. 11-32.
- Türker, Nurcan, "He Qin Politikası Çerçevesinde Hun-Çin İlişkileri ve Wang Zhao Jun", *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2, 2013, s. 215-229.
- Useev, Nurdin, "Y 81 Yazıtı Üzerinde Okuma Ve Anlamlandırma Önerisi Ya Da Eski Türklerde Armağan Etme, Hediyeleşmenin Bir Türü" *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 1/1, 2012 s. 36-41.
- http://muhaddis.org/cgi-bin/dbman/db.cgi?db=ks&uid=default&view_records=1&SNo=*, tarih: 19.03.2015.
- <http://ctext.org/liji>, tarih: 20.04.2015